

Nr 236.

Godkänd av första kammaren den 19 maj 1926.
Godkänd av andra kammaren den 19 maj 1926.

Riksdagens skrivelse till Konungen, angående gynnande av avsättning för de blindas tillverkning vid upphandling för det allmännas behov.

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.)

(Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.)

Till Konungen.

Inom riksdagen har framställning gjorts i syfte att det måtte tagas under övervägande, i vad mån och på vad sätt vid upphandling för det allmännas behov avsättning för de blindas tillverkning kunde gynnas.

Yttrande över motionen har på given anledning avgivits av rektorn vid institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas, Gustaf Ek, vilket yttrande såsom bilaga fogats vid vederbörande utskotts betänkande i ämnet.

Föreliggande motion berör en synnerligen behjärtansvärd fråga, nämligen om stöd och hjälp åt de blindas i samhället i deras strävan att genom eget arbete försörja sig. Såväl från det allmännas sida som genom enskild hjälpverksamhet hava mycket omfattande åtgärder redan vidtagits på ifrågavarande område. Genom blindskolor och blindinstitut har möjlighet beretts den blinde att erhålla såväl allmän undervisning som ock den yrkesutbildning, som erfordras för att han trots sitt lyte skall kunna ägna sig åt förvärvsarbete. Efter utbildningens avslutande erhåller han nödiga verktyg och ett mindre förråd av arbetsmaterial, så att han vid återkomsten till hemorten kan starta med tillverkan för försäljning av sina alster, vilka för de manliga blindas i regel utgöras av borstbinderi- eller korgmakeriarbeten och för de kvinnliga huvudsakligen av stickningsarbeten. Nytt arbetsmaterial kan sedermera inköpas från de för tillgodoseendet av de blindas behov inrättade materialdepåerna i Stockholm och Kristinehamn.

Nu berörda anordningar bygga på principen, att den blinde bör lämnas hjälp till självhjälp, vilket enligt riksdagens mening måste ur såväl samhällets som den enskildes blindes synpunkt anses såsom det lämpligaste

och mest ändamålsenliga. Ett oefftergivligt villkor för att det avsedda syftet skall uppnås är emellertid, att de blinda erhålla avsättning för produkterna av sitt arbete. Men härutinnan torde förhållandena icke kunna sägas vara tillfredsställande, och, så länge så ej är fallet, blir ändamålet med de betydande kostnader och det arbete, som nedläggas för de blindas utbildning, i viss mån förfelat.

Av åberopade, till vederbörande utskott avgivna yttrande framgår, att ett förtjänstfullt arbete på nu ifrågavarande område utföres av Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för de blinda med dess i samtliga län bildade lokalorganisationer, men att de blinda, som på grund av sitt lyte arbeta långsammare än andra, dock ej kunna i fråga om priserna konkurrera med den fabriksmässiga tillverkningen. Denna övermäktiga konkurrens leder givetvis ofta till, såsom även uti den i ämnet väckta motionen framhållits, att den blinde förlorar tron på sig själv och lusten till självförsörjning, varigenom han faller anhöriga eller samhället till last eller hemfaller åt bettleri.

Riksdagen anser därför i likhet med motionären, att det vore synnerligen önskvärt, om åtgärder kunde vidtagas i syfte att öka avsättningsmöjligheterna för de blindas arbeten. Ett beaktansvärt uppslag härutinnan synes vara en anordning, som kommit till användning i Västerbottens och Norrbottens län, där vederbörande länsstyrelser, såsom av det åberopade yttrandet framgår, vid beviljandet av tillstånd att anordna tombolalotterier samtidigt uppställt som villkor, att en viss del av vinstvärdet skulle utgöras av blindarbeten. Mycket skulle säkerligen stå att vinna, om ett dylikt förfarings sätt tillämpades i större utsträckning såväl vid varulotterier, till vilkas anordnande Eders Kungl. Maj:t lämnar tillstånd, som vid lotterier, vilka beviljas av vederbörande länsstyrelser. Denna fråga beröres visserligen icke i den föreliggande motionen, men riksdagen har dock ansett sig böra i förevarande sammanhang ägna den ett omnämnande.

Motionären åsyftar närmast, att vissa statliga verk och inrättningar, regementen, hospital, asylor med flera, skulle av Eders Kungl. Maj:t anmodas att vid förekommande behov i första hand upphandla de blindas arbeten. Vad denna speciella fråga angår, måste hänsyn tagas till den omständigheten, att särskilda föreskrifter gälla rörande upphandling för det allmännas räkning, vilka föreskrifter bland annat åsyfta, att vid dylik upphandling rent affärsmässiga principer i regel skola tillämpas. Och då, såsom förut framhållits, de blinda icke kunna i prishänseende konkurrera med den fabriksmässiga tillverkningen, äro deras möjligheter att få leverera sina varor till statliga verk och inrättningar onekligen mycket små. En förändring härutinnan skulle enligt riksdagens mening vara ägnad att medföra väsentliga fördelar icke blott för de blinda själva utan jämväl med hänsyn till önskvärdheten av att de kostnader, som från det allmännas sida nedläggas på de blindas utbildning, göras mera fruktbara.

Någon principiell omläggning av hittills tillämpade grunder i fråga om upphandling för det allmännas räkning synes dock ej vara att förorda för tillgodoseendet av ifrågavarande syfte. Vederbörande upphandlare torde alltjämt böra på eget ansvar träffa beslut om inköp, och något åläggande för dem att i förekommande fall lämna företräde åt de blindas tillverkning, oberoende av priset, synes ej böra ifrågasättas. Riksdagen håller dock samtidigt för troligt, att större utrymme än hittills skulle på förevarande område kunna beredas de blindas arbeten även inom ramen av nu gällande bestämmelser för upphandlingen. Det torde vara obestriddigt, att arbeten, tillverkade av blinda, i kvalitativt hänseende oftast äro motsvarande fabriksmässigt tillverkade alster avsevärt överlägsna och därför genom större hållbarhet kunna i längden ställa sig ungefär lika billiga som de sistnämnda. Och i sådana fall böra enligt riksdagens mening blindarbeten i första hand komma i fråga vid upphandling för det allmännas räkning. Det vore önskvärt att genom verkställda provundersökningar få konstaterat, i vad mån det högre priset å blindarbeten motsvaras av en högre kvalitet. Resultaten av dylika undersökningar kunde därefter meddelas de allmänna verk och inrättningar, som kunna hava användning för den tillverkning, varom här är fråga, för att tagas i beaktande vid upphandlingen.

Skulle undersökningar av angivna art giva vid handen, att blindarbetena trots deras högre kvalitet ställa sig dyrare än annan tillverkning, kunde måhända tänkas en sådan anordning, att statsmakterna lämnade särskilt anslag för nedbringande av priserna vid försäljning till det allmänna å de blindas arbeten till en sådan nivå, att vederbörande upphandlare utan att frånträda affärsmässiga synpunkter kunde inköpa nämnda arbeten.

Även andra åtgärder för tillgodoseendet av ifrågavarande syfte kunna möjligen utfinnas vid en uttömmande utredning av den föreliggande frågan. Med det anförda har riksdagen endast velat dels framlägga de skäl, som enligt riksdagens mening tala för ett bifall till den i motionen gjorda hemställan, dels ock påvisa, att det ej torde få anses uteslutet att kunna komma de blinda till hjälp genom åtgärder i motionens syfte.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, i vad mån och på vad sätt vid upphandling för det allmännas behov avsättning för de blindas tillverkning kunde gynnas.

Stockholm den 19 maj 1926.

Med undersåtlig vördnad.